

Motion till riksdagen 2005/06:Sf278

av **Gudrun Schyman (-)**

Individualiserad föräldraförsäkring

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om individualiserad föräldraförsäkring.

Individualiserad föräldraförsäkring – lika villkor på arbetsmarknaden

Dagens föräldraförsäkring konserverar den könssegregerade arbetsmarknaden och befäster könsmaktsordningen. En individualiserad föräldraförsäkring handlar inte, i motsats till vad några vill hävda, om att inskränka valfriheten. Valfriheten i dagens föräldraförsäkring är en illusion. Familjer består av individer. I dag har vi i praktiken en skev fördelning av valfrihet mellan dessa individer i en familj.

Förhandlingen om föräldraledigheten inom familjen är som läget är i dag, riggad av kvinnors sämre villkor på arbetsmarkanden. Kvinnors lägre löner och kvinnors och mäns olika villkor på arbetsmarkanden styr in föräldrar i en traditionell arbetsdelning mellan mamma och pappa, en arbetsdelning som sedan förstärker kvinnors och mäns olika villkor på arbetet. Det blir en ond cirkel som leder till diskriminering av kvinnor i arbetslivet, försämrat arbetskraftsutbud och troligen lägre födelsetal. (Källa: Lorentzi 2004).

Fortfarande finns en underförstådd huvudförsörjarnorm. Flera studier har visat att föräldralediga män förlorar mindre än föräldralediga kvinnor i löneutvecklingen och karriär efter föräldraledigheten. Kvinnor förväntas vara föräldralediga och har sämre karriärsutveckling och sämre löner än män oavsett om de är föräldralediga eller inte (Källa: Fransson och Vennemo, 2004). Det är i min mening politikens uppgift att stärka de individer som har svagast förhandlingsposition.

En individualiserad föräldraförsäkring skulle innebära en strukturellt förändrande kraft. En kraft som kan förstärka valfriheten för alla, oavsett kön. Resultatet blir att det inte längre finns skäl för att ha en särskild arbetsmarknad för kvinnor, som försvinner på föräldraledighet och arbetar deltid, och en

Fel! Okänt namn på

särskild arbetsmarknad för män, som arbetar heltid och aldrig är borta för att ta hand om sina barn (Källa: Lorentzi 2004).

Undersökningar visar att de kvinnor som har de sämsta villkoren på arbetsmarknaden (osäkra anställningsformer och deltidsarbete) och befinner sig på de mest kvinnodominerade arbetsplatserna (LO-gruppen) också är de som har den minst jämställda fördelningen av föräldraskapet. Den ojämna fördelningen bidrar i sin tur till att befästa deras ofördelaktiga situation på arbetsmarknaden. Med andra ord skulle dessa kvinnor på lång sikt tjäna mest på en individualiserad föräldraförsäkring, både hemma och på jobbet. I familjer där båda föräldrarna har hög inkomst och högre utbildning delar föräldrarna i högre utsträckning på föräldraförsäkringen. Dessa familjer är de som i praktiken förlorar mest på att dela lika (Källa: Fransson och Vennemo, 2004). Detta tyder på att kvinnors säkerhet på arbetet i högre grad styr uttaget av föräldraledigheten än förlorad inkomst. Dessutom visar statistiken att en säker position och goda villkor på arbetsmarknaden för kvinnor leder till högre födelseantal (Källa: Stanfors, 2003).

Barnets bästa är att få lära känna och att tas om hand av sina vårdnadshavare tidigt i livet. En individualiserad föräldraförsäkring visar att båda föräldrarna är lika viktiga, möjliggör för båda föräldrarna att vara hemma med sitt barn och kräver att mansdominerade arbetsplatser tillika kvinnodominerade arbetsplatser tänker om. Att som nu, i praktiken, tillåta att män har möjligheten att välja att inte ta hand om sina barn är inte barnets bästa. (Om barnet är en dotter gör pappan henne dessutom en otjänst genom att indirekt bidra till att försämra de framtida villkoren på arbetsmarknaden för henne.) Fadernskapet skall precis som moderskapet vara ovillkorligt. Det borde inte vara möjligt att bortförhandla.

Undersökningar visar att pappamånaden har ökat pappornas uttag och ökat andelen pappor som är hemma med sina barn. Med andra ord ju större rättigheter män har desto mer använder de dem (Källa: Nyberg 2004). Barn som har fler än två vårdnadshavare, så kallade "regnbågsfamiljer" har rätt till omvårdnad av och tid med alla sina föräldrar. En individualiserad föräldraförsäkring måste ha ett HBT-perspektiv som möjliggör för dessa familjer att förverkliga ett jämställt föräldraskap delat på fler än två. Undantag bör också göras för ensamstående förälder där denna bör kunna välja att ta ut längre föräldraledighet eller ge denna möjlighet till annan, till barnet närstående person.

Dagens föräldra(försäkrings)politik är ett praktexempel på hur jämställdhetstanken inte räcker till. Här behövs en feministisk politik som vågar peka på en omfördelning av mäns privilegier på arbetsmarknaden till fördel för kvinnor.

Föräldraförsäkringsutredningens förslag (SOU 2005:73)

Föräldraförsäkringsutredningen föreslår att den reserverade tiden med föräldrapenning utökas till 5 månader för vardera förälder. (Utredningen föreslår

Fel! Okänt namn på

också en förlängning av föräldrapenningen på sjukpenningsnivå från 13 till 15 månader.) Samtidigt konstaterar man att genom att få föräldrar att i praktiken bli mer jämställda i föräldraskapet stöds processen mot ökad jämställdhet i samhället. Vidare menar man att en del av skillnaderna mellan kvinnor – såväl med som utan barn – och män vad gäller löneutveckling, möjligheter till fast heltidsanställning och karriärmöjligheter, kan ha sin grund i att frånvaro från arbete på grund av vård av barn i genomsnitt är mycket skevt fördelad mellan könen. Trots att utredningen har denna kunskap som pekar på att en jämställd fördelning av föräldraförsäkringen leder till en mer jämställd arbetsmarknad har man valt att lämna ett förslag som inte stämmer överens med denna kunskap.

Jämställdhetsombudsman Claes Borgström (DN) säger att ett förslag om ett fåtal fler pappamånader som grundas i tron att kvinnor är bättre föräldrar och att män är bättre anställda löser inga jämställdhetsproblem på arbetsmarkanden. Han menar att endast en radikal förändring av mäns och kvinnors frånvaromönster kopplat till föräldraskap kan bidra till en förändring på arbetsmarkanden.

Även en av utredningens sekreterare, Anna Thoursie, menar (DN) att utredningens förslag inte kommer att ha önskvärd effekt och vädjar till riksdagen att ändra på förutsättningarna om vi verkligen vill motverka osakligt grundade löneskillnader.

Förslag till riksdagsbeslut

Om vi vill ändra på något som vi anser är fel, i det här fallet föräldrars ojämna uttag av föräldraledighet, som orsakar diskriminering av kvinnor på arbetsmarknaden, så måste vi skapa förutsättningar för en attitydförändring. Det räcker inte med att regering eller riksdag vill att män och kvinnor skall bli mer jämställda. Det kräver politiska beslut som vilar på en saklig analys. Dagens föräldraförsäkring reproducerar ojämställdheten på arbetsmarknaden. Föräldraförsäkringsutredningens förslag kommer inte att nämnvärt ändra på det. Därför föreslår jag att riksdagen beslutar om att införa en individualiserad föräldraförsäkring. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 5 oktober 2005

Gudrun Schyman (-)